

در نخ‌ستین بخش از **مطلب حاضر**، **دو میحث «جایگاه و اهمیت دعا»** و **«کیفیت دعا»** از دیدگاه **آیت‌الله بهجت و روایات معصومان(ع)** **مورد بررسی قرار گرفت. در بخش دوم و پایانی به موضوع «استجاب دعا»** می‌پردازیم.

باب سوم: اجابت و استجاب

مطلب اول: وعده اجابت

خداوند متعال بنا به رحمت بی‌اندازه‌اش، به بندگان خود وعده داده است تا خواسته‌های آنها را برآورده سازد. در قرآن کریم آمده است: **«ذَوْنِی اسْتَجِبْ لَکُمْ؛** بخوانید مرا تا اجابت کنم شما را»^(۱) و نیز **«وَ إِذَا سَأَلَکَ عِبَادِی عَنِّی فَاِنِّی قَرِیْبٌ اَجِیْبْ دَعْوَةَ الدَّاعِیْ اِذَا دَعَا؛** و آن هنگام که بندگانم از تو درباره من پرسیدند؛ بس ای‌بندگان من نزدیکم! اجابت می‌کنم خواسته درخواست‌کنندگان را آن هنگام که مرا بخوانند»^(۲)

حضرت رسول اکرم(ص) در این‌باره می‌فرماید: **«مَا کَانَ لِلّٰهِ لِفَتْحِیْ بَابُ الدَّعَاةِ وَ یُفْلِحُ بَابُ الْاِجَابَةِ لِأَنَّهُ یَقُوْلُ الذَّوْنِی اسْتَجِبْ لَکُمْ؛** چنین نیست که خداوند متعال باب دعا را باز کند و باب اجابت را ببندد؛ چراکه فرموده است بخوانید مرا تا اجابت کنم شما را»^(۳)

امام صادق(ع) نیز می‌فرماید: **«الدَّعَاةُ کَهْفُ الْاِجَابَةِ، کَمَا اَنَّ الشَّخَابَ کَهْفُ الْفَطْرِ؛** دعا جایگاه اجابت است؛ همان گونه‌که ابر جایگاه باران است»^(۴)

در دعایی از معصومان(ع) آمده است: **«اٰلِہِی مَا ذَاکَ مِنْ لَمَ تَجِیْبُہٗ، لِاَنَّکَ قُلْتَ الذَّوْنِی اسْتَجِبْ لَکُمْ، وَ اَنَّکَ لَا تُخْلِی الْمِیْعَادَ؛** خدایا آنکه را اجابت نکردی آدر حقیقت! تو را بخوانده است؛ چراکه تو خود فرمودی: بخوانید مرا تا اجابت کنم شما را و همانا تو خلف وعده نمی‌کنی»^(۵)

مطلب دوم: معنای اجابت

نکته مهمی که باید به آن توجه داشت، معنای اجابت و برآورده شدن دعااست. در عرف مردم، زمانی گفته می‌شود «خواسته‌ای برآورده شده است» که آنچه را از کسی خواسته‌اند به او بدهد؛ اما در فرهنگ قرآنی و روایی شیعه، استجاب دارای معنایی گسترده‌تر است. اجابت دعا که در آیات و روایات به آن اشاره شده، بدین معنا نیست که همیشه همان چیزی که عبد از خدا خواسته، همان را نصیب او کنند.

آنچه در روایات معصومان(ع) «استجاب» معرفی شده عبارت است از: از رسول خدا(ص) روایت شده است: **«مَا مِنْ مُّؤْمِنٍ یَدْعُوْ بِدَعْوَةٍ اِلَّا اسْتَجِیْبَ لَہٗ، اِلَّاَنْ لَّمْ یُغْطَلْہَا فِی الدُّنْیَا اَعْطِیْہَا فِی الْاٰخِرَةِ؛** ایست مؤمنی که درخواستی از خداوند متعال داشته باشد، چنانکه اجابت می‌شود، پس اگر خواسته‌اش در دنیا به او داده نشود، در آخرت به او داده می‌شود»^(۶) همچنین از پیامبر اکرم(ص) منقول است که: **«مَا مِنْ مُّؤْمِنٍ یَدْعُوْ اللّٰهَ اِلَّا اسْتَجَابَ لَہٗ، فَاِنَّمَا اَنْ یَّجْعَلَ لَہٗ فِی الدُّنْیَا اَوْ یُوْجَلَ لَہٗ فِی الْاٰخِرَةِ، وَ اِنَّمَا اَنْ یَّکْتَفِرَ عَنْہُ مِنْ ذُنُوْبِہٖ بِقَدْرِ مَا دَعَا، مَا لَمْ یَدْعُ بِمَا تَحِبُّ؛** هیچ مؤمنی خدا را نمی‌خواند، مگر آنکه به یکی از این وجوه اجابت می‌شود: یا در دنیا بزودی حاجتش را خواهد گرفت؛ یا در آخرت به او خواهد رسید؛ یا به مقداری که دعا کرده، از گناهانش برده‌پوشی خواهد شد، به‌شرط آنکه برای گناه دعا نکرده باشد»^(۷)

در عرف مردم، زمانی گفته می‌شود «خواسته‌ای برآورده شده است» که آنچه را از کسی خواسته‌اند به او بدهد؛ اما در فرهنگ قرآنی و روایی شیعه، استجاب دارای معنایی گسترده‌تر است. اجابت دعا که در آیات و روایات به آن اشاره شده، بدین معنا نیست که همیشه همان چیزی که عبد از خدا خواسته، همان را نصیب او کنند.

اسام زین‌العابدین(ع) می‌فرماید: **«لُؤْمُوْنٌ مِنْ دَعَائِہٖ عَلَی فَلَاحٍ اِنَّمَا اَنْ یَذْخَرَ لَہٗ وَ اِنْسَانٌ یَّجْعَلُ لَہٗ وَ اِنَّمَا اَنْ یَذْفَعَ عَنْہُ یَزِدُّ اَنْ یُصِیْبَہٗ؛** مؤمن دعایش یکی از این سه اثر را دارد: یا برایش ذخیره می‌گردد آتا در آخرت از آن بهره‌مند شود! یا در همین دنیا مستجاب می‌شود یا شود یا بالای که می‌خواهد به او برسد را دفع می‌کند»^(۸)

همچنین در روایتی از امام رضاع(ع) آمده است: **«اِنَّ اللّٰهَ یُوَخِّرُ اِجَابَۃَ الْمُؤْمِنِ شَوْقًا اِلَیْ ذِیْعَاقِہٖ وَ یَقُوْلُ مَوْتُ اَحَبُّ اَنْ اَسْتَمْعَہُ؛** خداوند متعال اجابت دعای مؤمن را به تأخیر می‌اندازد؛ چراکه به دعای مؤمن شوق دارد و می‌گوید: **«اِنْ اَصْدَاقِی اسْتِ کَہ دُوسْت دَارم بشنوم»**^(۹)

از آیت‌الله بهجت پرسیده شد: آیا معنای آیه شریفهٔ «ذَوْنِی اسْتَجِبْ لَکُمْ؛ مرا بخوانید تا شما را اجابت کنم» این نیست که عین آنچه خواسته شده مستجاب شود؟

ایشان در پاسخ فرمودند: **«آیا اگر دعاکننده، مثلاً یک لیره بخواهد و به او صد لیره بدهند، نمی‌گیرد»**.

همچنین در جای دیگر می‌فرماید: **«شرط استجاب دعا ترک معصیت است»**«وَقُوْلُ یُعْذِرِی اَوْ یُعْذِرْکُمْ»، «فَاَذْکَرُوْنِی اَذْکَرْکُمْ»، «ذَوْنِی اسْتَجِبْ لَکُمْ» گاهی مصلحت در غیر تعجیل استست و گاهی مصلحت در تبدیل به احسن است؛ داعی خیال می‌کند مستجاب شده است و اهل یقین می‌فهمند».

مطلب سوم: شرایط تأثیر و استجاب دعا

گرچه خداوند متعال به بندگان خود وعده داده که خواسته‌های آنها را اجابت کند، ولی با توجه به آیات و روایات، تحقق این وعده، بسته به شرایطی است. از آیت‌الله بهجت پرسیده شد: چرا این همه دعا می‌کنیم و مستجاب نمی‌شود؟! ایشان در پاسخ فرمودند: **«زیرا استجاب دعا شرطش توبه است؛ لذا ملائکه می‌گویند: این مشروط (دعا) را با شرطش (توبه) چرا به‌جا نمی‌آورد تا مستجاب شود»**!^(۱۰)

ازاین‌رو به بیان برخی از شرایط استجاب دعا از منظر روایات اهل‌بیت(ع) و نیز آیت‌الله بهجت می‌پردازیم:

درخواست واقعی و اخلاص

شرط اساسی اجابت دعا که تمام شرایط به‌نجوی در آن می‌گنجد «درخواست واقعی از خدا» است. ازاین‌رو، در دعایی از معصومان(ع) می‌خوانیم: **«اٰلِہِی مَا ذَاکَ مِنْ لَمَ تَجِیْبُہٗ، لِاَنَّکَ قُلْتَ الذَّوْنِی اسْتَجِبْ لَکُمْ؛** خدایا آن که در اجابت نکردی آدر حقیقت! تو را بخوانده است؛ چراکه تو خود فرمودی: بخوانید مرا تا اجابت کنم شما»^(۱۱)

اما بنا به بعضی از آموزه‌های دینی، اخلاص کامل حاصل نمی‌شود، مگر آنکه انسان امید به غیر خدا نداشته باشد. چنانکه از امام صادق(ع)

نقل شده: «خدای تبارک و تعالی می‌فرماید: به عزت و جلال و بزرگواری و وقتم بر عرشم سوگند، که ازروی هر کس را که به غیر من امید بندد، به نومیدی قطع می‌کنم و نزد مردم بر او جامهٔ خواری می‌پوشانم و او را از تقرب خود می‌رانم و از فضل دور می‌کنم»^(۱۲)

خداوند متعال می‌فرماید: **«لَیْسَکَ عِبْدِی سُلْطٰی اَعْطَکَ، وَ تَوَكَّلْ عَلَیْ اَفْکَکَ؛** از من درخواست کن تا به تو بدهم، بر من توکل کن تا کفایت کنم»^(۱۳)

عده شرایط اجابت، همین درخواست واقعی و با اخلاص است و شروط دیگری که در روایات آمده، درحقیقت برای تثبیت و تقویت همان شرط اصلی است.

توسل و صلوات

شرط دیگری که از مهم‌ترین راه‌های اجابت دعااست، توسل به وجود

شریف رسول اکرم(ص) و اهل‌بیت(ع)، بویژه حضرت ولی‌عصر(عج) است.

این مسئله بارها مورد اشاره آیت‌الله بهجت بوده و در آداب دعا کردن مورد تأکید قرار گرفته است. آیت‌الله بهجت می‌فرماید:

دعا در سیره آیت‌الله بهجت(ره)

چه کنیم دعایمان مستجاب شود؟

سعید فلاحی _____ **بخش دوم و پایانی**

ذکر، اکبر از جمیع ماسوی است

گرچه شرطش شد ولاء، مثل دعا است

«مَنْ أَرَادَ اللّٰهَ فَلْيَبْدَأْ بِهِمْ»^(۱)

ای خوش آن شیعه که باشد مُفْتَحِمْ

در نهج‌البلاغه آمده است: **«إِذَا کَانَ لَکَ اِلَیَّ شِیْخَانَةٌ خَاجَةٌ فَلَبِّأْ بِمَسْأَلَةِ الصَّلَاةِ عَلَی رَسُوْلِہٖ، ثُمَّ سَلْ خَاجَتَکَ، فَاِنَّ اللّٰهَ اَکْرَمُ مِنْ اَنْ یَسْأَلَ خَاجَتَیْنِ فِیْقِضَیْ اِحْدَاهُمَا وَ یَمْنَعَ الْاُخْرٰی؛** هرگاه حاجتی به درگاه خداوند داشتی، با صلوات و درود بر پیامبر اکرم آغاز کن و سپس حاجت را بخواه؛ زیرا خداوند کریم‌تر از آن است که دو حاجت از او درخواست شود و یکی را اجابت و دیگری را رد کند»^(۲)

از امام صادق(ع)رسیده است: **«لَا یَزَالُ الدَّعَاةُ مَخْجُوْبًا حَتّٰی یُصَلِّیْ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ اٰلِ مُحَمَّدٍ؛** پیوسته دعا از استجاب [محبوب است تا اینکه بر محمد و آل محمد صلوات فرستاده شود»^(۳) و نیز از ایشان منقول است: **«مَنْ دَعَا وَ لَمْ یَذْکُرِ النَّبِیَّ رُفُوْفَ الدَّعَاةِ عَلَی رَاسِہٖ، فَاِذَا ذَکَرَ النَّبِیَّ رُفِعَ الدَّعَاہُ؛** هر که دعا کند و نام پیامبر را نبرد آن دعا بالای سرش قرار گیرد

با بررسی روایات متعدد، می‌توان تنها مانع استجاب دعا را ارتکاب گناهان و ترک واجبات دانست. از این‌رو آیت‌الله بهجت در موارد گوناگونی مهمترین شرط استجاب دعا را توبه و دوری از گناهان معرفی می‌کرد و می‌فرمود: «از جمله شرایط دعا، توبه است. اگر از کرده و ناکرده توبه کنیم، دعایمان مستجاب خواهد شد. هر نقص و عیبی که هست از ناحیهٔ خود ماست».

و چون نام پیامبر ابر، در بالا رود»^(۴)

آیت‌الله بهجت دربارهٔ توسل به حضرت مهدی(ع) در دعا می‌فرماید:

کار عالم، بسط و قبض و مُنْع و بذل

در ید صاحب زمان امری است سهل

راه ربطت با امام متقین

در درود»^(۵) و در دعاهایت بین

زین سبب باشد رجوع اولیاء

دستگیران در توسل یا دعا

پاکی غذا و در آمد

رسول خدا(ص)در پاسخ کسی که عرض کرد: دوست دارم دعایم مستجاب شود، فرمود: **«طَهِّرْ مَاکَلْکَ وَ لَا تَدْخُلْ بَطْنُکَ الْخَرَامَ؛** خوراکت را از حرام پاکیزه کن و در شکمت حرام داخل نکن»^(۶)

نیز ابن‌ حضرت می‌فرماید: **«طَبَّ کَسِبَکَ شَسْتَجِبْ دَعْوَتُکَ، فَاِنَّ الرَّجُلَ یَرْفَعُ اللَّفْظَ اِلَیْ فِیْہِ فَمَا تَسْتَجَابُ لَہٗ دَعْوَةُ اَرْبَعِیْنِ یَوْمًا؛** کسب خود را پاک او حلال آبدار، که دعایت مستجاب شود، چرا که مرد گاهی لقمه حجابی ندارد»^(۷)

رحمت خویش را در قالب باران(غیت) بفرستد. بنابراین، استغاثه یعنی طلب باران نم‌نمی‌که سودی بی‌زیان داشته باشد و فریادهای تشنگان را به آبی فرو ن‌نشانند و دیدگانشان را به بشارتی روشن گرداند.

رسول خدا(ص)در پاسخ کسی که عرض کرد: دوست دارم دعایم مستجاب شود، فرمود: **«طَهِّرْ مَاکَلْکَ وَ لَا تَدْخُلْ بَطْنُکَ الْخَرَامَ؛** خوراکت را از حرام پاکیزه کن و در شکمت حرام داخل نکن»^(۸)

نیز ابن‌ حضرت می‌فرماید: **«طَبَّ کَسِبَکَ شَسْتَجِبْ دَعْوَتُکَ، فَاِنَّ الرَّجُلَ یَرْفَعُ اللَّفْظَ اِلَیْ فِیْہِ فَمَا تَسْتَجَابُ لَہٗ دَعْوَةُ اَرْبَعِیْنِ یَوْمًا؛** کسب خود را پاک او حلال آبدار، که دعایت مستجاب شود، چرا که مرد گاهی لقمه حجابی ندارد»^(۹)

معارفMaaref@Kayhan.ir

گرچه خداوند متعال به بندگان خود وعده داده که خواسته‌های آنها را اجابت کند، ولی با توجه به آیات و روایات، تحقق این وعده، بسته به شرایطی است. از آیت‌الله بهجت پرسیده شد: چرا این همه دعا می‌کنیم و مستجاب نمی‌شود؟! ایشان در پاسخ فرمودند: «زیرا استجاب دعا شرطش توبه است؛ لذا ملائکه می‌گویند: این مشروط (دعا) را با شرطش (توبه) چرا به‌جا نمی‌آورد تا مستجاب شود»!^(۱۰)

«سَوْفَ اسْتَفْزِرُ لَکُمْ رَبِّیْ» وَ قَالَ: اَخْرَجْہُمْ اِلَی السَّحْرِ؛ بهترین وقتی که می‌توانید! در آن خداوند عزوجل را بخوانید، سحرهاسt و این آیه را که دربارهٔ حضرت یعقوب است تلاوت فرمود: **«ایه پسرانش! گفت: بزودی آمرزش خواهم برای شما از پروردگار خود»** فرمود: ادعا کردن برای آنها را! تا سحر به تأخیر انداخت»^(۱۱)

روز جمعه

امیرالمؤمنین علی(ع) در خطبهٔ نماز جمعه فرمودند: **«آگاه باشید که خداوند این روز را برای شما عید قرارداد و آن، آقای روزها و برترین عیدهای شماست. در این روز تضرع به درگاه خداوند دعا و درخواست رحمت و غفران را فرونی دهید؛ چراکه خداوند متعال در این روز دعای هر مؤمنی را مستجاب می‌کند»**^(۱۲)

عبدالله بن‌سان از امام صادق(ع) دربارهٔ ساعتی که در روز جمعه دعا در آن مستجاب می‌شود پرسید، حضرت فرمودند: **«مَا یُنْنَ فِرَاقُ الْاِیْمَامِ مِنَ الْخَطِیْئَةِ اِلَیْ اَنْ تَسْتَوِی الصُّفُوْفُ، وَ سَاعَةُ اُخْرٰی مِنْ اَخْرِ النَّہَارِ اِلَیْ غُرُوبِ الشَّمْسِ، وَ کَانَتَ فَاطِمَةُ دَعَّوْ فِی ذٰلِکَ الْوَقْتِ؛** در بین زمانی که امام خطبه‌اش پایان می‌یابد تا زمانی که صف‌های نماز منظم می‌شود و [انیز] آخرین ساعت روز جمعه تا غروب خورشید؛ حضرت فاطمه(ص) در این ساعت دعا می‌کرد»^(۱۳)

هنگام گریه و رقت قلب

از امام صادق(ع) نقل است: **«إِذَا افْتَسَرَ جِلْدُکَ وَ دَمَعَتْ عِیْنَاکَ، فَتَوَلَّیْکَ ذُوْکَ فَقَدْ قَصِدْتَ قَصْدَکَ؛** هر گاه بدنت لرزید و چشمت گریان شد، پس خود را باش، خود را باش او حاجت را بگیر! که به تو توجهی شده است»^(۱۴)

از امام صادق(ع) نقل است: **«إِذَا رَقَّ أَحَدُکُمْ فَلِیْدَعُ، فَإِنَّ الْقَلْبَ لَا یَرِیْ حَتّٰی یُخْلِیْ؛** هر گاه برای یکی از شما رقت قلب حاصل شد، پس دعا کند؛ چراکه قلب تا خالص نشود رقت نکند»^(۱۵)

نزول باران و ریختن خون شهید

از امام صادق(ع) نقل است: **«طَلَبُوا الدَّعَاةَ فِیْ اَرْبَعِ سَاعَاتٍ... وَ نَزُولُ الْفَطْرِ وَ اَوَّلَ فَطْرَةٍ مِنْ دَمِ الْقَتِیلِ الْمُؤْمِنِ، فَإِنَّ اَبْوَابَ السَّمَاءِ تَفْتَحُ عِنْدَ هَذِهِ الْاَسْبَابِ؛** دعا را در چهار زمان بگویید... نزول باران و ریخته شدن اولین قطرهٔ خون مؤمن؛ زیرا در این زمان‌ها درهای آسمان باز شود»^(۱۶)

مسجد

از امام صادق(ع) نقل شده است: «حضرت هرگاه حاجتی داشت آن را در هنگام زوال خورشید می‌خواست و برای این کار مقداری صدقه می‌داد و مقداری عطر استفاده می‌کرد و به‌سوی مسجد روانه می‌شد، سپس خدا را برای حاجت (اگر خدا بخواهد) می‌خواند»^(۱۷)

مطلب پنجم: موانع استجاب دعا

با بررسی روایات متعدد، می‌توان تنها مانع استجاب دعا را ارتکاب گناهان و ترک واجبات دانست. ازاین‌رو آیت‌الله بهجت در موارد گوناگونی مهمترین شرط استجاب دعا را توبه و دوری از گناهان معرفی می‌کرد و می‌فرمود: **«از جمله شرایط دعا، توبه است. اگر از کرده و ناکرده توبه کنیم، دعایمان مستجاب خواهد شد. هر نقص و عیبی که هست از ارام صادق(ع) نقل است که رسول خدا(ص)فرمودند: «بهترین وقتی که [می‌توانید] در آن خداوند عزوجل را بخوانید، سحرهاسt و این آیه را که دربارهٔ حضرت یعقوب است تلاوت فرمود: «[به پسرانش] گفت: به زودی آمرزش خواهم برای شما از پروردگار خود» فرمود: [دعا کردن برای آنها را] تا سحر به تأخیر انداخت»**.

ناحیهٔ خود ماست».

از امام علی(ع) منقول است: **«لَمَغْصِبَةُ تَمْنَعُ الْاِجَابَۃَ؛** گناه مانع از اجابت می‌شود»^(۱۸) همچنین در دعای کمیل به خداوند متعال عرضه می‌دارد: **«اَللّٰهُمَّ اَفْزِلْ لِی الدُّنُوْبَ اَتِّیْتُ تَخْبِیْسَ الدَّعَاةِ؛** خداوند آن گناهانی که سبب برآورده نشدن دعا می‌شود، بر من ببخش»^(۱۹)

در حدیث قدسی آمده است که خداوند متعال می‌فرماید: **«اِنَّ الْعَبْدَ یَدْعُوْنِی لِلْخَاجَةِ فَاَمَرْتُ بِقَضَائِہَا، فِیْذَبُّ فَاَقُوْلُ لِلْمَلٰئِکَةِ اِنَّ عَبْدَیْ قَدْ تَعَرَّضَ لِسُلْطٰتِی الْمَغْصِبَةِ فَاسْتَحَقَّ الْجَزَاۗنَ وَ اِنَّہٗ لَا یَبَالُ مَا عِبْدِی اِلَّا بِطَاعَتِی؛** بنده از من حاجتی می‌طلبد و من انجام آن دستور می‌دهم، ولی او گناه می‌کند، من هم به فرشتگان می‌گویم: این بنده خود را با گناه در معرض خشم من قرار داد و خود را مستحق مجرمیت از نعمت من کرد؛ چراکه به آنچه نزد من است نائل نخواهد شد مگر آنکه به بندگی‌ام گردن نهد»^(۲۰)

در روایات، گناهانی را سبب به استجابت نرسیدن دعاها برشمرده‌اند که از جمله آنهاست:

عقوق والدین:

اسام صادق(ع) می‌فرماید: **«الدُّنُوْبُ اَلَّتِی تَرُدُّ الدَّعَاةَ وَ تَطْلِمُ الْهَوَاۗءَ عَقُوۡقُ الْوَالِدَیْنِ؛** آن گناهی که دعا را برگرداند و فضا را تیره و تار کند، عقوق (ظلمانی و آزردن) پدر و مادر است»^(۲۱)

قطع رحم:

پیامبر اکرم(ص) فرمود: **«فَطِیْعَةُ الرَّجَمِ تَحْجِبُ الدَّعَاةَ،** قطع رحم دعا را از استجابت بازمی‌دارد»^(۲۲)

سخن‌چینی:

روایت شده: **«موسی(ع) زمانی‌که بنی‌اسرائیل دچار قحطی شده بود برای آنها طلب باران کرد، خداوند متعال به او وحی کرد: من دعای تو و همراهات را مستجاب نخواهم کرد در حالی‌که میان شما خبرچین است و به‌کار خود اصرار دارد»**^(۲۳)

غنا:

امام صادق(ع) فرمود: **«بَیَّتَ الْغَنَاءُ لَا تُؤْمِنُ فِیهِ الْفَجِیْعَۃُ، وَ لَا تِجَابُ فِیهِ الدَّعْوَةُ، وَ لَا یَدْخُلُ الْمَلَٰکُ خَانهٰی که در آن غناست، از فاجعه ایمن نیست و دعا در آن اجابت نمی‌شود و ملک در آن داخل نمی‌گردد»**^(۲۴)

زنا:

اسام باقر(ع) فرمود: **«وَأُخِیَ اللّٰهُ اِلَیْ مُوسٰی بْنِ عِزْرَآنَ، لَا تَزِنْ فَاحْجَبْ عَنَکَ نُوْرٌ وَجِہِی وَ تُلْقِیْ اَبْوَابَ السَّمٰوٰتِ دُوْنَ دَعَاَیَکَ؛** خدا به موسی‌بن‌عمران وحی کرد: زنا مکن که نور وجه خود را از نور تو بازمی‌دارم و درهای آسمان را به روی دعایت می‌بندم»^(۲۵)

شراب‌خواری:

پیامبر اکرم(ص) فرمود: **«لَا تَدْخُلُ الْمَلَٰئِکَةُ بَیْتًا فِیْہِ خَمْرٌ اَوْ دَفٌّ اَوْ طَبْنُوْرٌ اَوْ زُرْدٌ، وَ لَا یُسْتَجَابُ دَعَاؤُہُمْ وَ تَرْفَعُ عَنْہُمْ التَّزَکُّرَةُ؛** ملائکه به خانه‌ای که در آن شراب یا دَف و یا طنبور و یا نرد باشد داخل نمی‌شوند و دعایشان مستجاب نمی‌شود و برکت از آنها برداشته می‌شود»^(۲۶)

بی‌نوش‌ها

۱. غافر، ۶۰ بقره، ۱۸۶. ۲. مجموعه ورام، ج ۲، ص ۳۲۷. ۳. کافی، ج ۲، ص ۴۷۱. ۴. تهذیب‌الحکام، ج ۲، ص ۱۹۲. ۵. مسند زید، ص ۱۵۶. ۶. عدۃ‌الدعای، ج ۴۱. ۷. تحف‌العقول، ج ۲۸۰. ۸. بحار‌الانوار، ج ۹۰، ص ۳۷۰. ۹. بحار‌الانوار، ج ۱۷۸. ۱۰. کافی، ج ۱۱. ۱۱. کافی، ج ۲۶. ۱۲. امامی، شیخ صدوق، ص ۱۱۳. ۱۳. هر که قصد خداوند می‌کند با توسل به اهل بیت(ع) باید آغاز کند؛ اشاره است به فرای از زیارت جامعه کبیره. ۱۴. نهج‌البلاغه، ص ۵۳۸. ۱۵. کافی، ج ۲، ص ۴۹۱. ۱۶. کافی، ج ۲، ص ۱۷۹. ۱۷. صلوات، ۱۸. عدۃ‌الدعای، ص ۱۳۹. ۱۹. مکرم‌الاخلای، ص ۳۱. ۲۰. معصومان(ع)، ج ۲، ص ۱۱۸. ۲۱. کافی، ج ۲، ص ۴۷۳. ۲۲. وسائل‌الشیعه، ج ۶، ص ۴۳۱. ۲۳. وسائل‌الشیعه، ج ۶، ص ۴۴۳. ۲۴. بحار‌الانوار، ج ۹۰، ص ۲۹۲. ۲۵. بحار‌الانوار، ج ۹۰، ص ۳۴۸. ۲۶. کافی، ج ۲، ص ۴۷۷. ۲۷. بحار‌الانوار، ج ۹۰، ص ۲۸۸. ۲۸. کافی، ج ۲، ص ۴۷۷. ۲۹. کافی، ج ۲، ص ۴۷۷. ۳۰. کافی، ج ۲، ص ۴۷۷. ۳۱. بحار‌الانوار، ج ۹۰، ص ۳۴۸. ۳۲. کافی، ج ۲، ص ۴۷۸. ۳۳. کافی، ج ۲، ص ۴۴۷. ۳۴. کافی، ج ۲، ص ۴۴۷. ۳۵. کافی، ج ۲، ص ۴۴۷. ۳۶. بحار‌الانوار، ج ۸۰، ص ۳۶۱. ۳۷. غرر‌الحکم، ص ۴۷. ۳۸. مصباح‌المنہجد، ج ۲، ص ۸۴۴. ۳۹. ارشاد‌القلوب، ج ۱، ص ۱۴۹. ۴۰. کافی، ج ۲، ص ۴۴۸. ۴۱. نهج‌الناسر، ص ۳۷. ۴۲. بحار‌الانوار، ج ۷۲، ص ۲۶۸. ۴۳. کافی، ج ۶، ص ۴۳۳. ۴۴. مجلس، ج ۱، ص ۱۰۷. ۴۵. توالی‌الحال، ج ۱، ص ۲۶۱.

صفحه ۸
شنبه ۲۲ اردیبهشت ۱۳۹۷
۲۵ شعبان ۱۴۳۹ – شماره ۲۱۹-۲

چراغ راه

قرائت قرآن زنده کننده دل‌های مرده و بازدارنده از فحشا و منکر است

قال‌النبی(ص): «یا بنی لا تغفل عن قراۃ القرآن، اذا اصبحت و اذا امسیت، فان القرآن یحیی القلب المیت، و ینهی عن الفحشاء و المنکر.»

پیامبر گرامی اسلام(ص) فرمود: فرزندم! از خواندن قرآن غافل مباش، زیرا که قرآن دل مرده را زنده می‌کند، و از فحشاء و زشتی بازمی‌دارد.^(۱)

۱- البرهان فی تفسیر القرآن، ج ۱، ص ۹

حکایت خوبان

پیامبر گرامی اسلام(ص) فرمود: ای مرد آنچه از من برای شما نقل می‌شود، چنانچه با قرآن هماهنگ بود، بدانید گفتار من است و اگر مخالف با محتوای قرآن بود، گفته من نیست.^(۲)

امام رضاع(ع) از امام کاظم(ع) نقل می‌کند که فرمود: مردی از امام صادق(ع) پرسید: چگونه است که قرآن هرچه خوانده و منتشر می‌شود جز بر تازگی و طراوش افزوده نمی‌شود؟

امام صادق(ع) در جواب فرمود: زیرا خداوند قرآن را برای زمان و مردم خاصی قرار نداده است، بنابراین در هر عصری نو، پیش هر ملتی تا روز قیامت تازگی و شادایی دارد.^(۳)

۱- جامع‌الخیار، ج ۱، ص ۳۹۵
۲- همان، ص ۱۶۹

پرسش و پاسخ

مفهوم «وجه‌الله» و «ثارالله»

پرسش:
منظور از «وجه‌الله» و «ثارالله» که در آموزه‌های وحیانی درباره خداوند به کار برده شده چیست و چگونه باید آنها را تعبیر کرد؟

برخی کلماتی که درباره توصیف خداوند به کار رفته اگر معنای حقیقی آنها لحاظ گردد، شبهات اعتقادی به وجود می‌آورد و منتهی به کفر و شرک می‌گردد. بنابراین باید آنها را به گونه‌ای توجیه و تاول نمود که با اعتقادات ناب و اصیل اسلامی تضاد پیدا نکند. یکی از این کلمات «وجه‌الله» است.

در سوره بقره آیه ۲۷۲ می‌خوانیم «و ما تتفقون الا ابتغاء وجهه‌الله» جز برای جست‌وجوی وجه خدا (رضای خدا) اتفاق نکنید! در اینجا این سؤال مطرح می‌شود که منظور از «وجه‌الله» چیست؟ وجه در لغت به معنی صورت است، و گاهی به معنی ذات به کار برده می‌شود. بنابراین «وجه‌الله» یعنی ذات خدا، اتفاق کنندگان باید نظرشان ذات پاک پروردگار باشد. پس کلمه وجه در این آیه و مانند آن متضمن یک نوع تأکید است، زیرا هنگامی که گفته می‌شود برای ذات خدا، تأکید آن را برای ذات بیش‌تر است، یعنی حتما برای خدا باشد و نه دیگری. به علاوه معمولا صورت انسان شریف‌ترین قسمت ظاهری بدن اوست، زیرا اعضای مهم بینایی، شنوایی و گویایی در آن قرار دارد. به همین دلیل هنگامی که کلمه وجه به کار برده شود، شرافت و اهمیت را می‌رساند، در اینجا هم به طور کلیه در مورد خداوند به کار برده شده است. در واقع یک نوع احترام و اهمیت و تأکید بیشتر از آن فهمیده می‌شود. بدیهی است